

22.11.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN
ÖZETLERİ**

**22 Kasım 2023
Çarşamba**

RESMÎ GAZETE'DE BUGÜN

22 Kasım 2023 Çarşamba

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

- Millî Savunma Bakanlığı Personel ve Askerî Öğrenci Temin Faaliyetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Reklam Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Araştırma Geliştirme Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Gemilerle Yapılan Düzenli Seferler Hakkında Yönetmelik
- Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

TEBLİĞLER

- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 95)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 194)
- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 97)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 195)
- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 99)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 197)
- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 100)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 198)
- Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 105)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 199)
- IQ Money Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- Anayasa Mahkemesinin 31/5/2023 Tarihli ve E: 2018/77, K: 2023/105 Sayılı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 Tarihli ve E: 2023/113, K: 2023/127 Sayılı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 14/6/2023 Tarihli ve 2019/10975 Başvuru Numaralı Kararı

Lisanslıda kapasite 10 milyon ton

Ticaret Bakanlığı'ndan 15 Kasım itibarıyla 399 lisanslı depo şirketi, 21 milyon 993 bin ton için depo kuruluş izni aldı. İzni alan 186 şirket, 9 milyon 890 ton depolama tesisinin kurulumunu yaptı.

Mehmet Hanifi GÜLEL

Türkiye'de 399 lisanslı depo şirketin aldığı 21 milyon 993 bin ton kapasiteli kurulum izni aldı. Söz konusu kapasitenin yüzde 45'i olan 9 milyon 890 bin tonunun kurulumu tamamlandı. İzni alan 186 şirketin depolama tesislerini tamamlayarak faaliyete geçirdiğini aktaran Tarım Ürünleri Lisanslı Depo ve Yetkili Sınıflandırıcı Şirketleri Derneği (LİDAŞDER) Yönetim Kurulu Başkanı Serdar Genç, yılın sonunda lisanslı depo sayısının 200'e, kapasitesinin ise 10 milyon tona ulaşacağını tahmin ettiklerini bildirdi.

Genç, yatırım maliyetleri göz önünde bulundurulduğunda faaliyette olan lisanslı depoların yatırım tutarının ise yaklaşık 33 milyar TL olduğunu vurguladı. İlk lisanslı deponun 2011'de 40 bin ton kapasite ile faaliyete geçtiğini hatırlatan Genç, bugün itibarıyla 186 adet lisanslı depo işletmesinin 9 milyon 890 bin ton kapasite ile faaliyet gösterdiğini bildirdi.

Türkiye'de ortalama 40 milyon ton civarında hububat, bakliyat ve yağlı tohum üretimi gerçekleştiğini ifade eden Genç, "Ülkemizde özel sektör ve kamuya ait mevcut depolar da göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu üretimin yarısı kadar yani 20 milyon ton lisanslı depo ihtiyacı var. Bu kapsamda lisanslı depoculukta hedef kapasite 20 milyon ton. Zaten Ticaret Bakanlığı'ndan kuruluş izni alıp henüz lisans alarak

faaliyete geçmemiş 12 milyon ton kapasite bulunuyor ve bu kapasitenin de 5 yıl içinde lisans alarak 20 milyon tona ulaşacağını tahmin ediyoruz” dedi.

“Düzenlemeler lisanslı depo yatırımlarını artırdı”

Stratejik tarımsal ürünlerden olan buğday üretimi ve olağanüstü durumlara karşı stok bulundurma önemi ortaya çıktığına dikkat çeken Genç, bu kapsamda TMO Genel Müdürlüğü, alım politikalarında buğdaya özel önem verdiğini dile getirdi.

TMO'nun mevcut depoları yanında özel sektör tarafından kurulan lisanslı depoların bulunduğu yerlerde çiftçilerden alımlarını lisanslı depolar üzerinden yapıldığına vurgu yapan Genç, “Dolayısıyla çiftçilerin lisanslı depolara yöneliyor. Ayrıca çiftçiler, lisanslı depoya teslim ettikleri ürünü istedikleri zamanda aynı miktarda ve aynı kalitede alabilmeleri, destek ve teşviklerden faydalanabilmeleri, ürünlerini Türkiye Ürün İhtisas Borsası platformunda elektronik olarak kolayca satabiliyor.

Diğer taraftan Ticaret Bakanlığınca lisanslı depo kira ücretleri, fire vb. olumlu düzenlemelerin yapılması yatırımcıları yeni yatırım yapmaya ama daha çok mevcut kapasitelerini artırmaya teşvik etti. Dolayısıyla yapılan olumlu düzenlemeler ile lisanslı depolara ürün teslim etmek isteyenlerin artması, lisanslı depo yatırımlarında artırdı” diye konuştu.

Destekler devam etmeli

Devletin yatırımcılara, çiftçilere, sanayici ve tüccarlara sağlanan destek ve teşvikler lisanslı depoculuğun bu seviyeye getirdiğini söyleyen Genç, “Çiftçilerimize verilen analiz, depo kira ve nakliye destekleri 2024 yılı içinde sona ermekte olup, çok düşük seviyede kaldı. Destekler mutlaka günümüz şartlarına göre güncellenmeli ve devam etmeli” dedi.

TMO, lisanslı depolara 5,5 milyon ton ürün stokladı

Son yıllarda yüksek tahıl üretimi nedeniyle yoğun arza bağlı olarak piyasa fiyatlarının TMO alım fiyatları altında kaldığına işaret eden Serdar Genç, bu nedenle TMO ana alıcı konumuna yükseldiğini belirterek, “Bu yıl TMO 12 milyon ton civarında ürün aldı. TMO, toplam alımının yüzde 45'i olan yaklaşık 5,5 milyon tonunu lisanslı depolarda yaptı. Diğer taraftan TMO, lisanslı depolar sayesinde personel ve teknik yönden sorun yaşamaksızın hızlı alım yapabildiği gibi ürün stoklanması ve korunması bakımından elini rahatlattı” dedi.

Tarımsal girdi fiyatları 48 aydır aralıksız yükseliyor

Tarım-GFE, Eylül'de aylık yüzde 2,63 artarken, yıllık yüzde 40,97 yükseldi.

Tarımsal girdi fiyat endeksi (Tarım-GFE) Eylül'de aylık bazda yüzde 2,63 artarken, yıllık bazda yüzde 40,97 yükseldi.

Endekste, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 33,13 ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 56,87 artış gerçekleşti.

Böylece Tarım-GFE, Eylül 2019'dan bu yana aralıksız 48 aydır yükselişini sürdürüyor.

Ana gruplarda bir önceki aya göre, tarımda kullanılan mal ve hizmet endeksinde yüzde 2,36, tarımsal yatırıma katkı sağlayan mal ve hizmet endeksinde yüzde 4,31 artış gerçekleşti. Bir önceki yılın aynı ayına göre göre tarımda kullanılan mal ve hizmet endeksinde yüzde 35,80, tarımsal yatırıma katkı sağlayan mal ve hizmet endeksinde yüzde 81,65 artış gerçekleşti.

Aylık Tarım-GFE'ye göre 6 alt grup daha düşük, 5 alt grup daha yüksek değişim gösterdi.

Bir önceki aya göre artışın düşük olduğu alt gruplar sırasıyla, yüzde 0,91 ile hayvan yemi ve yüzde 1,24 ile tarımsal ilaçlar oldu. Buna karşılık, aylık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise sırasıyla, yüzde 7,75 ile tohum ve dikim materyali ve yüzde 5,21 ile malzemeler oldu.

Yıllık Tarım-GFE'ye göre 4 alt grup daha düşük, 7 alt grup daha yüksek değişim gösterdi.

Bir önceki yılın aynı ayına göre artışın düşük olduğu alt gruplar yüzde 14,35 ile gübre ve toprak geliştiriciler ve yüzde 26,44 ile hayvan yemi oldu. Yıllık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise sırasıyla, yüzde 106,79 ile veteriner harcamaları ve yüzde 91,34 ile malzemeler oldu.

Tarımda yenilenebilir enerjiye 2,8 milyar lira hibe desteği

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, bu zamana kadar tarımda yenilenebilir enerji projelerine Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü aracılığıyla toplamda yaklaşık 2,8 milyar lira destek sağlandığını bildirdi.

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, tarım sektöründe yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması için sağlanan desteklere ilişkin açıklamalarda bulundu.

Küresel ısınma, pandemi ve savaşlardan kaynaklı birçok ülkenin üretim ve tedarik zincirinde sorunlar yaşadığına dikkati çeken Yumaklı, Türkiye'nin bu süreci başarıyla yürüttüğünü vurguladı.

Küresel ısınmanın iklim değişikliğini gündeme getirdiğinin altını çizen Yumaklı, tarımın iklim değişikliğinden en çok etkilenen sektörlerden olduğunu ve "iklim dostu" tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması gerektiğini kaydetti.

Tarımsal üretimde öncelikli hedeflerinin, sürdürülebilir ve güvenilir gıda arzını sağlamak olduğunu belirten Yumaklı, "Bu amaçla tarımda verimliliğin ve ürün kalitesinin artırılması, minimum girdi kullanımı, gıda güvenliği, doğal kaynakların ve çevrenin korunması gibi temel konularda teknolojik gelişmelerden faydalanarak tüm iş ve işlemlerimizin kolaylaştırılmasını hedefliyoruz. Doğayı ve çevreyi korumak ve iklim değişikliğinin etkilerinin önüne geçmek için son 20 yılda önemli adımlar attık. Bu

kapsamda tarımda yenilenebilir enerjinin yaygınlaştırılması konusuna ayrı önem veriyoruz." diye konuştu.

Yumaklı, iklim değişikliği ile mücadelede yenilenebilir enerjinin önemli bir araç olduğuna işaret ederek, bu kaynakları tarımda kullandıklarını bildirdi.

“Alternatif kaynakların kullanılması önceliklerimizdendir”

Bakanlık olarak konuyu sürdürülebilirlik perspektifinden bütün boyutlarıyla ele aldıklarını belirten Yumaklı, şunları kaydetti: "Toprak, su ve doğal kaynaklarımızın korunması, verimliliğin artırılması ve üretim alanlarında su potansiyeline uygun ürün desenlerini oluşturulması, bu konudaki çalışmalarımızın ana çerçevesini oluşturuyor. Alternatif kaynakların kullanılması önceliklerimizdendir. Bakanlık olarak yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik ediyor ve destekliyoruz. TKDK ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüz başta olmak üzere güneş, rüzgar, biyokütle ve jeotermal gibi yenilenebilir enerji tesisleri için hibe veriyoruz. Tarım sigortaları kapsamında yenilenebilir enerji kullanan sigortalılara ek indirimler yapıyoruz. Yeni teknolojilerin kullanıldığı sistemleri de destek kapsamına almak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz."

Yumaklı, kendi enerjisini üretebilen tarımsal tesislerin sayısının daha da artırması için gereken adımları attıklarına ifade ederek, "Böylece maliyetleri azaltarak sürdürülebilirliğe katkı sağlıyoruz. Bütün üreticilerimizin yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmalarını istiyoruz. Biz de Bakanlık olarak daima onların yanında olacağız." diye konuştu.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun bugüne kadar kırsal alandaki 1191 yenilenebilir enerji projesine 2,4 milyar lira hibe desteği sağladığını, bu hibelerle kırsalda 4,5 milyar liralık yatırımın hayata geçirildiğini aktaran Yumaklı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından da 968 projeye 413 milyon destek sağlandığını söyledi.

Yumaklı, tarımda yenilenebilir enerji kullanılması için desteklerin devam edeceğini belirterek, "Bu zamana kadar tarımda yenilenebilir enerji projelerine TKDK ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü aracılığıyla toplamda yaklaşık 2,8 milyar lira destek sağladık." dedi.

Marketlerin pazarları kapanmasına yeşil ışık

İstanbul Ticaret Odası (İTO) Perakende Meslek Komitesi'nin düzenlediği çalışmaya, zincir marketlerin pazar günleri kapalı tutulması tartışması damga vurdu.

İTO Perakende Meslek Komitesi, pazar günü marketlerin kapanması konusunu düzenlediği çalıştay ile ele aldı. Çalışmaya katılan tüm firmalar marketlerin pazar günü kapanması yönünde oy kullandı. İstanbul İl Tarım Müdürü ve İl Ticaret Müdürleri sektörün tüm aktörlerinin aynı fikirde olması halinde devlet kurumlarının böyle bir kararın alınmasına onay verebileceğini belirtti.

İstanbul'daki tüm marketlerin üye olduğu ve 25 bine yakın üye sayısı ile İstanbul Ticaret Odası'nın (İTO) en büyük ikinci meslek komitesi olan Perakende Meslek Komitesi, bir çalıştay düzenleyerek sektörün sorunlarını masaya yatırdı. Çalıştayın en önemli gündem maddesi ise sektörün yıllardır üzerinde durduğu 'pazar günleri bütün marketlerin kapatılması' konusu oldu. Divan başkanlığını İTO Perakende Meslek Komitesi Başkanı ve Happy Center CEO'su Yavuz Altun'un yaptığı çalışmaya İTO Başkan Yardımcısı Ahmet Özer, İstanbul Ticaret İl Müdürü İsmail Menteşe ile İstanbul Tarım İl Müdürü Ahmet Yavuz Karaca da katıldı. Perakende Meslek Komitesi'ne kayıtlı tüm üyelerin davet edildiği çalıştayda marketlerin pazar günü kapatılmasının artık bir zorunluluk haline geldiğine dikkat çekildi. Çalıştayda "Sosyal denge ve bireysel özgürlükler için zincir marketlerin pazar günleri kapanması gerekiyor. Bu aynı zamanda sektörün önemli beklentilerinden biri. Çünkü küçük esnaf da nefes almalı. Aksi halde yaşama şansları kalmayacak" denildi. Bugün Türkiye'de toplamda 150 bine yakın bakkal esnafı bulunurken 46 bini aşkın discount ve ulusal

zincirler ve 5 bin 500 civarında da yerel zincir faaliyet gösteriyor. Son 10 yılda kapanan bakkal sayısının ise 100 bine yaklaştığı tahmin ediliyor.

Sisteme 15-20 bin yeni bakkal girebilir

Çalıştayda ayrıca pazar günü market zincirleri kapalı olursa tüketicilerin bakkallara gideceğini ve İstanbul'daki ekosisteme en az 15- 20 bin yeni bakkalın katılacağı belirtildi. Bu durumda market çalışanlarının pazar günlerini aileleri ile geçirebilme olanağına kavuşarak sosyal hayat için de önemli bir adım atılacağına vurgu yapıldı.

Bedeli yüzde 8-12 arası ciro kaybı

Çalıştayda ayrıca Tekel ürünlerinin marketler yerine sadece bakkal ve küçük işletmelerde satılması konusu da gündeme geldi. Pazar günü kapanma gerçekleşir ve buna ek olarak tekel ürünleri de zincir marketlerde satılmazsa marketlerin cirolarında yüzde 8 ila 12 düşüş yaşanacağı belirtilen çalıştayda, zincir marketlerin ciroları düşürüyor olsa da küçük esnafın yaşaması için bu rakamın gözden çıkarılması gereken bir bedel olduğu noktasında görüş birliğine varıldı. Çalıştayın sonunda marketlerin pazar günü kapanması konusu katılımcıların oylarına sunuldu. Çalışmaya katılan tüm üyeler marketlerin pazar günü kapanması yönünde oy kullandı ve bu konuda görüş birliği sağlandı. İstanbul İl Tarım Müdürü ve İl Ticaret Müdürleri de sektörün tüm aktörlerinin aynı fikirde olması halinde devlet kurumlarının da böyle bir kararın alınmasına onay verebileceğini belirttiler.

25 Dark Store mağazasından vazgeçti

Çalışmaya Trendyol yetkilileri de katılarak görüş alışverişinde bulundu. Trendyol marketlere yönelik olarak Trendyol Go uygulaması ile yerel marketlerden aldığı ürünleri müşterilerine ulaştırıyordu. Ancak son zamanlarda açtığı Dark Store'lar ile kendi mağazalarını kurarak yerel zincirlere rakip olmaya başlamıştı. İTO Perakende Komitesi'nin Trendyol yetkilileri ile yaptığı görüşmeler sonucunda Dark Store'ların açılmaması noktasında da anlaşma sağlandığı öğrenildi. Trendyol Go Genel Müdürü çalıştayda yaptığı konuşmada açmayı planladıkları 25 tane Dark Store'dan vazgeçtiklerini açıkladı. Öte yandan katılan üyelerin çoğunluğu yemek çekleri firmalarının kanunun belirlediği yüzde 6 dışında yüzde 2 alınmasının ve alacakları paranın bloke edilip başka yerden alışverişe zorlanmasının kanun dışı olduğunu belirterek İl Ticaret Müdürlüğü'nü bu konuyla ilgili göreve davet ettiler.

Katar: Gazze'de ateşkesin yürürlüğe girme zamanı 24 saat içinde belli olacak

İsrail ve Hamas esir takası anlaşmasını ve 4 günlük geçici ateşkesi kabul ettiklerini açıkladı. Katar, İsrail ile Hamas arasındaki ateşkesin ne zaman yürürlüğe gireceğinin 24 saat içerisinde ilan edileceğini duyurdu.

Hamas, İsrail ile varılan anlaşma kapsamında 4 günlük geçici ateşkes ilan edileceğini ve bu sürede serbest bırakılacak 50 İsraili esire karşılık İsrail hapishanelerindeki 150 Filistinlinin serbest kalacağını duyurdu.

Katar Dışişleri Bakanlığı, X platformundan İsrail ile Hamas arasında varılan insani ateşkesine ilişkin yazılı açıklama yaptı.

"İnsani bir ara verildi"

Açıklamada, "İnsani bir ara verildi" denilen ateşkes için Mısır, Amerika Birleşik Devletleri ve Katar'ın arabulucu olarak gösterdiği çabanın başarıya ulaştığı kaydedildi.

Katar Dışişleri Bakanlığı açıklamasında, Katar yönetimince, "*İsrail ile Hamas arasındaki çatışmalara verilecek insani aranın*" ne zaman başlayacağını 24 saat içinde duyurulacağını belirtti.

Çatışmalara verilecek insani aranın 4 gün olacağı ve bu sürenin uzatılma ihtimalinin de olduğu aktarılan açıklamada, Gazze Şeridi'nde tutulan sivillerden oluşan kadın ve çocuk 50 kişinin serbest bırakılmasına karşılık İsrail hapishanelerinden de bazı sivillerin serbest bırakılacağı ifade edildi.

Anlaşmaya göre, Gazze'ye yakıt da dahil olmak üzere insani yardım tırlarının girişi sağlanacak.

Katar'ın gerilimin azaltılması, kan dökülmesinin durdurulması ve sivillerin korunmasına yönelik süren diplomatik çabaları sürdüreceği vurgulanan açıklamada, Mısır ve ABD'nin anlaşmaya varılması yönünde gösterdikleri çabadan dolayı takdirle karşılandığı kaydedildi.

İsrail ve Hamas anlaşmayı onayladığını duyurdu

İsrail hükümeti, gece yaptığı açıklamada, esir takası anlaşmasını ve geçici ateşkese kabul ettiğini duyurdu.

Toplanan İsrail kabinesinin 4 günlük geçici ateşkese onayladığı ve bunun Gazze'deki İsraili esirlerin tümünün geri getirilmesi hedefinin ilk aşaması olduğu ifade edilen açıklamada, *"50 rehinenin serbest bırakılması için çatışmalara ara verilmesinin öngörüldüğü"* ifadesi yer aldı.

İsrail kabinesinin açıklamasında serbest bırakılacak her 10 esir için ek bir gün daha çatışmalara ara verileceği ifade edilirken, İsrail hükümeti ve ordusunun Hamas'ın tasfiyesi için savaşı sürdüreceğinin altı çizildi.

4 gün sürecek

Öte yandan Hamas Hareketi de esir takası ve ateşkese ilişkin anlaşmaya varıldığını duyurdu. Hamas konuya dair yazılı açıklamasında, geçici ateşkesin 4 gün süreceği ve bu sürede serbest bırakılacak 50 İsraili esire karşılık İsrail hapisanelerinden 150 Filistinlinin serbest bırakılacağı bilgisini paylaştı.

Anlaşma uyarınca, belirlenen 4 günlük ateşkes süresince yakıt ve insani yardım tırları Gazze'nin her bölgesine taşınacak. Gazze Şeridi'nin güneyindeki hava trafiği tüm gün, kuzeyinde ise 10.00 ile 16.00 saatleri arasında günlük 6 saat durdurulacak. İsrail güçleri, tüm Gazze Şeridi'nde kimseyi alıkoymama ve kimseye saldırmama esasına bağlı kalacak.

İnsanların Gazze'de kuzeyden güneye Salahaddin Yolu boyunca serbest hareket edeceğine dair güvencenin alındığı belirtildi.

İsrail'e göre, Gazze Şeridi'nde Hamas'ın silahlı kanadı Kassam Tugayları'nın elinde 239 İsraili esir bulunuyor.

Erdođan ve Bahçeli perşembe günü görüşecek: Gündem 50+1

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdođan ile MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin perşembe günü bir araya gelmesi bekleniyor. Ana gündem maddesi 50+1 olması beklenen görüşmede, Anayasa değişikliği ve Cumhuri İttifakı'nın yerel seçim çalışmaları da masaya yatırılacak.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdođan'ın, Almanya dönüşünde uata yaptığı açıklamalarla fitilini ateşlediği 50+1 tartışması, MHP lideri Devlet Bahçeli'nin, partisinin TBMM'deki grup toplantısında yaptığı açıklamalarla alevlendi.

Siyasetin yeni gündemine ilişkin karşılıklı açıklamalar devam ederken, gözler Cumhurbaşkanı Erdođan ile Devlet Bahçeli'nin perşembe günü yapacağı görüşmeye çevrildi.

Parti kurmayları, daha önceden planlanan görüşmede, 50+1'in ana gündem maddesi olacağı yönünde görüş bildirirken, Anayasa değişikliği ve Cumhuri İttifakı'nın yerel seçimlerde izleyeceği yol haritasının da konuşulacağını ifade ediyor.

Zeytin ve zeytinyağında fiyattan başka sorunlar da var

Ali Ekber YILDIRIM

22 Kasım 2023 Çarşamba

Türkiye, dünyanın önemli zeytin üreticisi ülkelerden birisi olarak çözmesi gereken birçok sorunu ve planlaması gereken pek çok konusu var. Zeytin ve zeytinyağı fiyatları gündemde olduğu için tartışıyoruz. Ancak, hiç gündeme gelmeyen çok daha önemli konular da var.

İklim krizinin zeytinciliğe etkileri, destekleme, zeytinyağında tağşiş ve sahtekârlık, işçi sorunu, hasat, verimlilik, markalı ve ambalajlı ihracat, lisanslı depoculuk gibi daha bir çok konu var.

Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi koordinatörlüğünde her yıl rekolte tahmin çalışmaları yapılıyor. Bu çalışmalar uzman ekiplerle sahada yürütülüyor. Üretici, sanayici, tüccar, ihracatçı, kooperatif yöneticileriyle görüşülüyor. Her yıl saha gözlemleri, sorunlar ve çözüm önerileri rekolte tahmin raporunda ayrıntılı olarak yer alıyor. Ancak, herkes rekolte rakamına ve fiyata odaklandığı için Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı da dahil bu tespitler ya hiç okunmuyor ya da okunuyor ama gereği yapılmıyor.

Bu yıl yapılan rekolte tespit çalışmalarında “İzlenim, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlığı altında saha gözlemleri, sektör temsilcilerinin istekleri, talepleri ve çözüm önerileri raporda ayrıntılı olarak yer alıyor.

Zeytin ve zeytinyağında öne çıkan konular, sorunlar ve çözüm önerileri özetle şöyle:

İklim krizi korkutuyor

1- İklim değişikliğinin zeytinciliğe etkisi: Son yıllarda iklim değişikliğinin etkileri dünyada ve ülkemizde kendisini çok daha güçlü hissettirmeye başlamıştır. İklim değişikliği nedeniyle toprak ve su rejimleri değişime uğramakta, tarımsal üretim azalmakta ve gıda güvenliği tehlikeye girmektedir. Nitekim iklim değişikliğinin sebep olduğu kuraklık, fırtına, sel vb. gibi ekstrem iklim olaylarının sık ve şiddetli bir şekilde

yaşanıyor olması ile bunların zeytin tarımı üretimi üzerindeki olumsuz yönde etkileri de yoğun olarak hissedilmeye başlamıştır. Bu etki sadece üretimin miktarında değil, aynı zamanda elde edilen yağın kalitesinde ve kompozisyonunda da değişimlerin oluşmasına neden olmaktadır.

Zeytincilik faaliyetlerinin yeteri kadar yapılamaması ve küresel iklim değişikliğinin sektöre olumsuz etkilerinin sonucu olarak; yeni dikim alanları için iklim değişikliği dikkate alınarak bu tür tehditlere karşı daha dayanıklı olabilecek rakım, konum ve toprak yapısındaki alanların belirlenmesi, havza bazlı destek modelinde Avrupa Birliği'nde daha az kayırlanmış alanlar denen ve ülkemizde geleneksel meyilli alanlardaki zeytinlikler için ilave desteklerin verilmesi önemle talep edilmektedir.

Zeytinyağına 10 lira, zeytine 2 lira prim verilmeli

2- Destekler yetersiz: Tarım ve Orman Bakanlığı 2022 yılı Bitkisel Üretim Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ'de zeytin üreticisine, Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) kayıtlarında belirtilen alan dikkate alınarak dekara 63 lira mazot ve dekara 21 lira gübre desteği olmak üzere toplam 84 lira (2023 ürünü için mazot desteği dekara 86 lira, gübre desteği ise 21 lira olarak uygulanacak) destek veriliyor. Zeytinyağında kiloda 80 kuruş, dane zeytinde kilo başına 15 kuruş fark ödemesi desteği var. Bu desteklemeler görüldüğü gibi çeşitli kalemlerde verilmekte ancak küçük aile işletmeciliğinin yoğun olması, dosya hazırlama, bürokratik zorluklar vb. gibi nedenlerle yeterince başvurunun olmamasına dolayısıyla toplam verilebilecek desteklerin çok az bir kısmından üreticinin faydalanmasına yol açılmaktadır.

Avrupa Birliği'nde olduğu gibi piyasayı düzenleyici fiyat ve destek modellerinin ve yaklaşık/eşit miktarların uygulanması, zeytincilik sektöründe ürün ve üretim maliyetinin düşürülmesinde mutlak gerekli görülen ve zeytincilikte kullanılan girdilerden başta gübre, akaryakıt ve enerjinin ucuzlatılması gerekmektedir. Sektörün tüm bileşenlerinin ortak talepleri de dikkate alınarak, Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi olarak öncelikli önerimiz, 1998 yılında ilk defa litre başına 40 cent olarak verilmeye başlanan zeytinyağı priminin (zeytinyağı fark ödemesi) günümüzdeki karşılığı olan 80 krş/kg yani yaklaşık 3 Cent/Euro kadar düştüğü dikkate alınarak zeytinyağına verilen fark ödemesi ya da primin kilo başına en az 10 lira, dane zeytine ise kilo başına 1,5-2 lira olarak günümüz koşullarına göre güncellenmesidir.

3- Hastalık ve zararlılarla mücadele: Zeytin hastalık ve zararlıları ile mücadelede yeni yaklaşım ve yöntemlerin geliştirilmesi, geniş spektrumlu ilaç tüketiminin minimize edilmesi, düzenli ve yüksek verimli, ihracata uygun zeytin çeşitlerinin tercih edilmesi önerilmektedir.

Bölgeye göre çeşit seçilmeli, deliceler aşılmalı

4- Çeşit seçimi ve hasadın önemi: Çeşit seçiminde bölgesel adaptasyon önemli olup, coğrafi yöre ile özdeşleşmiş çeşitlerin kendi bölgelerine dikiminin teşvik

edilmesi, bölgesel bir “Envanter Projesi” hazırlanarak kayıt dışı ağaçların tespit edilerek, dikime uygun zeytin alanlarının ağaçlandırılması önerilmektedir.

Bölgelerde bulunan “deliceler” aşılmalı ve 300-400 metre rakımlı, bozuk orman arazilerinde “zeytinlik” tesisine izin verilmelidir. Firesiz ve hızlı zeytin toplama için mekanik hasadın özendirilmesi ve plastik kasa, örtü malzemesi ağlar vb gibi yardımcı malzemelerin temini ve üretimini kolaylaştıracak önlemlerin alınması, zeytin hasat makineleri küçük ve orta büyüklükteki üreticilerin alımını kolaylaştırmak üzere desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, gövde ve anadal sarsıcı gibi büyük makinaların da teşvik kapsamına alınması önerilmektedir.

İthal fidan çeşitlerinin ülkeye girişi yasaklanmalı

5- İthal çeşitlere dikkat: Son yıllarda küresel fidan üretici firmalar Arbequine vb. gibi çeşitleri üretici ülkelere ihraç etmek için büyük çaba sarfetmekte ülkemizde de sözde bazı tarım uzmanı meslektaşlar bu çeşitlerin olumlu reklamını yapmakta ve adaptasyon çalışmaları vs. yapılmaksızın bu fidanlar bölgelerde dikilmeye devam etmektedir. Ülkemiz zeytin ağacının anavatanı ve gen merkezidir. Mevcut çeşitlerimiz dünyanın en değerli çeşitleri olup klon seleksiyonlarıyla daha verimli ve kaliteli meyve üretebilir hale gelebilecek kapasiteye sahiptirler. Daha da önemlisi bu bölgelerde yüzlerce yıldır adapte olmuş özellikle küresel iklim değişikliğinden en az zarar görmüş, xycella fastidiosa gibi hastalıklar ise diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde görülmemiştir. İthal çeşitlerin ülkemize girmesi küresel sermayenin kazancını arttıracığı gibi beraberinde birçok hastalık, zararlı ve adaptasyon sorununu ve dahası çeşitlerimizin piçleşmesine yol açarak kültürel mirasımıza da onulmaz zararlar verecektir. Kesinlikle engel olunmalıdır. Girişi behemehal yasaklanmalıdır.

6-Veriler ve rekolte tespiti: Sektörle ilgili istatistik veriler güncel olmadığından rekolte tahmin çalışmaları uzmanların sadece tecrübeleri ve gözlemlerine dayanarak yapılmaktadır. Başta ağaç sayısı olmak üzere, sektördeki verilerin güncelleştirilmesi gerekmektedir. Uzaktan algılama sistemleri kullanılarak, bir coğrafi bilgi sistemi ve güvenilir veri tabanı oluşturulmalıdır. Bunun için oluşturulacak projeye Avrupa Birliği, Bakanlığımız ve sektör temsilcilerince destek sağlanması uygun olacaktır.

7- Ar-Ge çalışmaları desteklenmeli: Zeytincilik üzerine yapılan Ar-Ge çalışmalarının daha yüksek bütçeler ile desteklenmesi ve sektörün modern tekniklere ulaşımının sağlanması önerilmektedir. Zeytinin toplanmasından zeytinyağı elde edilmesine, işlenmesinden depolanması ve ambalajlanmasına kadar olan süreçte kalite kayıpları sıkça gerçekleşmektedir. Bu kayıpların önüne geçebilmek için üretici ve sanayicilere kalite kayıpları konusunda bilgilendirme amaçlı eğitimler verilmeli, hasat sezonunda kontroller yapılmalı, kaliteli yağlar prim sisteminde ayrıca değerlendirilmelidir. Ayrıca zeytinyağı ticareti yapan, bölgelerinde üreticilerden zeytinyağı toplayarak toptan ya da perakende ticareti ile uğraşan kişilerin yetkilendirilmesi için eğitimlerle sertifikaları sağlanmalıdır.

8- Lisanslı depo: Lisanslı depoculuğun teşvik edilmesi, modern laboratuvarlarda kalite kontrollerinin doğru bir şekilde yapılarak sağlıklı depolama sistemlerinin kurulması teşvik edilmelidir.

9- Prina ve karasu sorunu: Zeytinyağı sektörümüzün yan ürünü olan prina ve karasu, çevreyi kirletici olarak algılanmakta bu durum sanayicilerimizin özellikle atık su deşarj sorununa yönelik çözüm sağlanamadığı için sektörde ciddi sıkıntılara neden olmaktadır. Bu kapsamda Merkezi Madrid’de bulunan Uluslararası Zeytin Konseyi’nin (IOC) Fonds Commun pour les Produits de Base (CFC) ile birlikte gerçekleştirdiği “Recycling of Vegetable Water and Olive Pomace on Agricultural Land” konulu CFC/IOOC/04 no’lu proje raporu dikkate alınmalıdır. Bu durumda hem sentetik gübre kullanımı azaltılabilir, hem bilinçsiz gübre kullanımı önlenmiş olur ve hem de sektörümüzde sürekli olarak çevre kirliliğine neden oldukları gerekçesi ile ceza ödemek zorunda bırakılan sanayicimizin ürünleriyle katma değer yaratmasına imkân sağlanmış olacaktır.

10- Afrin yağı: Sektörümüzün diğer bir önemli sorunu ise, Afrin’den ihraç kaydı ile getirilen ve serbest bölgelerde işlendikten sonra ihraç edilmesi gereken zeytinyağının; iç piyasaya arz edilmesi, ticarete haksız rekabet yaratılması ve bu sürecin yüksek üretim maliyetleri altında ezilen üretici fiyatları üzerine baskı yaratması sorunudur.

11- Taklit ve tağşiş: Sektörümüzün yıllardır devam eden en önemli sorunu taklit, tağşiş ve kayıtdışı sorunudur. Özellikle son yıllarda taklit ve tağşişle mücadelede Bakanlığımız denetmenlerince çok sıkı denetim yapılmasına rağmen bu olay yeterince önlenemiyor. Bunun temel nedeninin; cezaların ve kayıt dışı (Markasız ya da sahte markalı) üretilere yönelik denetimlerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Taklit ve tağşiş, haksız rekabetin artması ile kayıt dışılığın önlenememesi hem kalite artışını ve hem de sektörün büyümesinin önündeki en önemli engel olmaktadır. Meclis’te bekleyen yasanın bir önce kanunlaşması, cezaların caydırıcı olması konusunda sektörün beklentileri olduğu gözlenmiştir.

12- Bütüncül yaklaşımla sorunlar çözümleni: Sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir ticaret kısacası sürdürülebilir sektör için değer zinciri içinde tüm halkaların eşit olarak yer alması ve haksız rekabetin önlenmesi büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda hem üretici maliyetlerini düşürücü tedbirlerin alınması, hem ihracatçımızın uluslararası pazarda rekabet edebilmesi ve hem de tüketicimizin makul fiyatlardan ürünü tüketebilmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu bakımdan bütüncül bir yaklaşımla tüm sorunlar ele alınmalı, analiz edilmeli ve çözüm yolları uygulanmalıdır.

Özetle, zeytin ve zeytinyağında çözülmesi gereken birçok sorun var. Çözüm için bakış açısının değişmesi gerekiyor. Yukarıda 12 maddede özetlediğimiz sorunlar ve öneriler için atılacak her olumlu adım ülke zeytinciliğinin geleceği için büyük önem taşıyor.

Faizde yarın yüzde 40'ı görür müyüz?

Alaattin AKTAŞ

22 Kasım 2023 Çarşamba

✓ İnsan neye ihtiyacı olduğuna bakarak neye ihtiyacı olmadığını görür ya, politika faizinde de hangi oranın işimize yarayabileceğine bakıp hangi oranın işlevsiz kalacağını görmek mümkün...

✓ Bu yaklaşım bize sanki yüzde 40'ın daha anlamlı olacağını söylüyor.

Politika faizi yarın acaba hangi düzeyde açıklanır? Halen yüzde 35 olan faiz ağırlıklı beklentiye paralel olarak yüzde 37.5'e mi çıkarılır, yoksa yüzde 40 mı olur? Ya da çok farklı bir oranla mı karşılaşırız?

Hani insan neye ihtiyacı olduğuna bakarak bir anlamda neye ihtiyacı olmadığını görür ya...

Biz de faiz konusunda öyle yapalım.

Bize hangi oranın gerektiğine bakıp hangi oranın olmaması gerektiği sonucuna varmaya çalışalım...

Önce şu basit soruya yanıt arayalım:

Merkez Bankası'nın faizi niye artırılıyor?

Birincisi; Türk parasını değerli kılmak, bu sayede ve destek olacak diğer önlemlerle parasal sıkılaştırmaya gitmek ve sonuçta enflasyonla mücadele etmek.

İkincisi; Türk parasının getirisinin artmasıyla birlikte dış kaynak bulabilmek.

8.5'ten, 35'e...

Merkez Bankası'nın politika faizi hazirandan ekime kadar olan beş toplantıda yüzde 8.5'ten yüzde 35'e çıkarıldı.

22.11.2023

Faiz artırıldı diye bunun olumlu etkisi bıçakla kesmiş gibi tabii ki anında görülüyor. Faizin artırıldığı bu dönemde örneğin çok yüksek enflasyon yaşandı, yani faizin artırılması enflasyonla mücadeleye sanki destek değil, köstek oldu. Ama biliniyor ki bu enflasyon geçmişin, seçim öncesinin tortusu. Dolayısıyla faiz artırımıyla bir etki doğacaksa, ki doğacaktır, bu zaman içinde beklenebilir.

Politika faizinin yüzde 35'e çıkarılması beraberinde mevduat, kredi, Hazine'nin borçlanma faizi gibi bir dizi faizi de yukarı çekti.

Ama faiz artışı, enflasyon beklentilerini ve fiyatlama davranışlarını değiştiremedi.

Yani yüzde 35 bu anlamda henüz işe yaramaktan çok uzak. O yüzden de bu cepheden bakınca Merkez Bankası'nın yarınki toplantısında faizin 37.5 değil, 40 olması çok daha akla yakın, daha da ötesi makul ve gerekli görülüyor.

Yani ihtiyacımız olan, ihtiyacımızı karşılayacak olan yüzde 37.5 değil gibi duruyor.

Bu faiz yabancıyı çekmeye yetmedi

Kastettiğimin doğrudan yatırım olmadığını bir kez daha belirteyim. Doğrudan yatırıma niyetlenen faizin düzeyiyle pek de ilgili değildir zaten. Türkiye'ye gelip doğrudan yatırım yapacak olanların, hele hele sıfırdan tesis kuracak olanların aradıkları çok daha başka yönler var.

Hukukun iyi işliyor olması gibi, mahkeme kararlarının uygulanması gibi, yürütme erkinin mahkeme kararlarını tanımadığını açık açık söylememesi gibi...

Dolayısıyla geçiyorum zaten doğrudan yatırımı. Onlar çoktandır Türkiye'ye gelmiyor. Gelenler de kurulu bir tesisin belli oranda hissesini alarak doğrudan yatırım istatistiğine giriyor. Bir de tabii ki doğrudan yatırım saydığımız gayrimenkul satışı var.

Faizin düzeyine duyarlı olan portföy yatırımı. Hani sıcak para ya da vur kaç için gelenler deniliyor ya, biz ona bile razıyız da bulamıyoruz ki! Onlar bile gelmiyor.

Türkiye'nin gösterge faizi yaklaşık yüzde 40 düzeyinde. Hazine de son ihalelerinde yüzde 40 dolayında faizle borçlandı. Yani bir yatırımcı 100 lira nominal bedelli bir borçlanma kağıdını iskontolu olarak bugün yaklaşık 71 lira ödeyip alabilir. Aradaki 29 lira da yıllık getirisi olacaktır.

İşte yabancı yatırımcı yüzde 40 faize burun kıvırıyor. İstiyor ki faiz daha da artsın. Hani hep diyoruz ya, alırken kazanmak, diye. Bugün yüzde 40 faizle 71 liraya alınan borçlanma kağıdı, faiz yarın örneğin yüzde 50'ye çıkarsa bu kez 66 liraya alınabilecek.

Siz olsanız alış fiyatının daha düşmesini beklemez misiniz?

Merkez Bankası tereddütleri gidermek zorunda
Yabancı yatırımcı için yüzde 40 faiz bile çok iyi bir oran. Ancak kafalardaki tereddüt giderilebilirse...

Tereddüt 1: Ya faiz daha da artarsa? Bu durumda yukarıda dile getirdiğim senaryo gerçek olacak; şimdi 71 liraya satılan kağıdın fiyatı 66 liraya, belki daha da aşağıya inecek demektir. Hiç kimse faizin hangi düzeye kadar artırılacağını ya da artık sona gelinip gelinmediğini bilmiyor. Merkez Bankası her seferinde **“Gerektiği zaman ve gerektiği ölçüde parasal sıkılaştırmaya gidilecektir”** diyor. Ucu açık bir ifade. Yatırımcı, her ay aynı ifadeyi görünce ister istemez **“Gelecek ay daha fazla sıkılaştırma yapılabilir, yani faiz artırılabilir, ben de borçlanma kağıdını daha ucuza alabilirim”** diye düşünüyor ve beklemeyi tercih ediyor.

Tereddüt 2: Döviz kurunun artacağı beklentisi de kırılmıyor. Öncelik gelirken kazanmak olduğu için yabancı yatırımcı kendi açısından haklı olarak dövizini bozdurduğunda eline daha fazla Türk parası geçecek ortamı kolluyor. Kafalarda hep şu düşünce var:

“Dövizimi bugün bozduracağıma yarın bozdurup daha çok TL alsam ve bir de bunun üstüne faiz arttığı için daha ucuza kağıt alma fırsatı bulsam...”

Çok bekleriz, çok...

Bu tereddütler yok edilmeden döviz gelecek diye çok bekleriz.

O yüzden Merkez Bankası'nın bir şekilde beklentileri kırması gerekiyor.

“Parasal sıkılaştırma gerektiği zamanda ve gerektiği ölçüde kademeli olarak güçlendirilecektir” demek iyi de, bu aynı zamanda beklenti doğuran bir ifade. Sanki bu ifade giderek zararlı olmaya başladı...

'Sıfır'da canlılık 2. elde kan kaybı

Naki BAKIR

22 Kasım 2023 Çarşamba

Ekim ayında trafiğe kaydı yapılan (sıfır) otomobil sayısı geçen yılın aynı ayına göre yüzde 72,3, toplam taşıt sayısı da yüzde 80,4 arttı. İkinci el taşıt piyasasında ise otomobillerde yüzde 10,3, toplam satışlarda da yüzde 5,2 düşüşle, yılın hazirandan sonraki ikinci en kötü ay yaşandı.

Sıfır motorlu taşıt piyasasında mayıs ayından bu yana yaşanan canlılığın devam ettiği ekim ayında, ikinci el piyasada ise hazirandan sonraki en kötü ay yaşandı.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), motorlu taşıt piyasalarına ilişkin ekim ayı istatistiklerini açıkladı. Buna göre sıfır araç satışlarını gösteren trafiğe kaydı yapılan otomobil sayısı ekim ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 72,3 artışla 75 bin 494 adet, toplam taşıt sayısı da yüzde 80,4 artışla 184 bin 767 adet olarak gerçekleşti.

Geçen yılın aynı ayına göre satışlardaki değişim diğer araç türlerine göre farklılık gösterdi. Ekim 2022'ye göre trafiğe kaydı yapılan taşıt sayısı minibüste yüzde 196,4, motosiklette yüzde 158,8, otobüste yüzde 28,7, kamyonda yüzde 17,3, özel amaçlı taşıtta yüzde 3 ve traktörde yüzde 2,3 artarken kamyonette yüzde 5,3 azaldı.

Geçen yılın aynı ayına göre yüksek oranda artan trafiğe yeni kayıtlar, önceki göre ise yüzde 7 düşük kaldı. Kayıtlar eylül ayına göre minibüste yüzde 4,1, otomobilde yüzde 2,5 artarken motosiklette yüzde 14,1, kamyonette yüzde 11,1, özel amaçlı taşıtta yüzde 11,1, traktörde yüzde 6,0, otobüste yüzde 2,2 ve kamyonda yüzde 1,1 azaldı.

On ayda trafiğe 1,9 milyon yeni araç

İlk on ayda satılan ve trafiğe kaydedilen toplam sıfır araç sayısı geçen yılın eş dönemine göre yüzde 89 artışla 1 milyon 908 bin 720 adede ulaştı. Bunun 769 bin 650'sini, geçen yıla göre yüzde 69,4 artan otomobiller oluşturdu. Anılan dönemde kaydı yapılan motosiklet sayısı yüzde 148,4 artışla 813 bin 520, kamyonet sayısı yüzde 46,4 artışla 194 bin 89, traktör sayısı yüzde 37,2 artışla 76 bin 477, kamyon sayısı yüzde 26,4 artışla 38 bin 164, minibüs sayısı yüzde 129,3 artışla 9 bin 851, otobüs sayısı yüzde 31,7 artışla 5 bin 591, özel amaçla araç sayısı da yüzde 46 artışla 1.648 adet olarak gerçekleşti.

Aylara göre trafiğe kaydı yapılan motorlu taşıt sayısı (Adet)

	2022		2023		Değ. (%)	
	Otomobil	Toplam	Otomobil	Toplam	Otomobil	Toplam
Ocak	41.839	75.829	81.377	160.162	94,5	111,2
Şubat	34.421	66.567	46.938	109.019	36,4	63,8
Mart	49.861	97.974	76.351	191.729	53,1	95,7
Nisan	51.926	118.974	67.712	179.504	30,4	50,9
Mayıs	46.626	112.709	86.816	223.541	86,2	98,3
Haziran	43.285	109.277	75.624	193.688	74,7	77,2
Temmuz	54.543	111.904	95.960	232.253	75,9	107,5
Ağustos	48.181	111.759	89.694	235.317	86,2	110,6
Eylül	39.831	102.506	73.684	198.740	85,0	93,9
Ekim	43.819	102.403	75.494	184.767	72,3	80,4
Ocak-Ekim	454.332	1.009.902	769.650	1.908.720	69,4	89,0

Aylara göre 2. el taşıt piyasasında devirler (Adet)*

	2022		2023		Değ. %	
	Otomobil	Toplam	Otomobil	Toplam	Otomobil	Toplam
Ocak	303.354	467.240	647.852	921.387	113,6	97,2
Şubat	372.156	571.505	492.985	704.954	32,5	23,4
Mart	503.040	762.321	737.443	1.066.442	46,6	39,9
Nisan	605.162	888.543	715.113	1.025.170	18,2	15,4
Mayıs	673.167	969.308	741.828	1.104.572	10,2	14,0
Haziran	710.088	1.030.671	583.627	892.197	-17,8	-13,4
Temmuz	429.378	647.472	567.274	901.725	32,1	39,3
Ağustos	478.053	748.879	551.474	893.913	15,4	19,4
Eylül	476.502	740.861	474.248	774.507	-0,5	4,5
Ekim	500.691	762.921	449.265	723.001	-10,3	-5,2
Ocak-Ekim	5.051.591	7.589.721	5.961.109	9.007.868	18,0	18,7

*Veriler, noterler aracılığıyla bir veya daha fazla el değiştiren araç sayısını gösteriyor.

Ocak-ekim döneminde 4 bin 183'ü otomobil olmak üzere 20 bin 80 taşıt ise kaydı silinerek trafikten çekildi. Böylece on ayda trafikte artan net araç sayısı 1 milyon 883 bin 640 adet oldu.

2'nci elde kan kaybı

Öte yandan ikinci el taşıt piyasasında ise ekim ayında otomobillerde yüzde 10,3, toplam satışlarda da yüzde 5,2 düşüşle, aylık bazda hazirandan sonra yılın ikinci en sert düşüşünü yaşadı. Noter devriyle el değiştiren otomobiller sayısı olarak 449 bin 265 adetle bu yıl aylık bazda en düşük, toplam araç sayısı da 723 bin 1 adetle şubatın sonraki en düşük düzeyde gerçekleşti.

İlk on ayda trafiğe yeni kayıtlar (Adet)			
	2022	2023	Değ. %
Otomobil	454.332	769.650	69,4
Minibüs	4.178	9.581	129,3
Otobüs	4.246	5.591	31,7
Kamyonet	132.598	194.089	46,4
Kamyon	30.201	38.164	26,4
Motosiklet	327.471	813.520	148,4
Özel amaçlı	1.129	1.648	46,0
Traktör	55.747	76.477	37,2
TOPLAM	1.009.902	1.908.720	89,0

Kurlarda yukarı yönlü hareketin başladığı haziran ayında ikinci el piyasada bekleyiş hâkim olmuş, devirler geçen yılın aynı ayına göre otomobilde yüzde 17,8, toplamda yüzde 13,4 düşüş göstermişti.

Kurlardaki yükselişin devam ettiği temmuz ayında ise alım eğilimi güçlenmiş ve devirler yıllık bazda otomobilde yüzde 32,1, toplamda yüzde 39,3 artış göstermişti. Ağustosta da satışlar geçen yılın aynı ayına göre otomobillerde yüzde 15,4, toplam taşıt sayısında yüzde 19,4 oranında artarken, ikinci elde başlayan bu toparlanma iki ay kadar sürmüştü, eylülde önceki yılın aynı ayına göre otomobil devirlerinde yüzde 0,5 düşüş, toplam satışlarda ise yüzde 4,5'lik bir artış yaşanmıştı.

İlk on ay itibarıyla ikinci el taşıt piyasasında noterler kanalıyla devirler, 5 milyon 51 bin 591'i otomobillerde olmak üzere toplam 7 milyon 589 in 721'e ulaştı. On aylık devir sayısı, geçen yılın aynı dönemindeki otomobilde yüzde 18, toplamda yüzde 18,4 üzerinde gerçekleşti.

Elektrikli araçlar artıyor

Ekim ayında trafiğe çıkan otomobillerin 47 bin 946 adetle yine en büyük bölümünü benzinliler oluştururken, benzinlilerin geçen yılın ekim ayında yüzde 72,8 olan toplamdaki payı bu yıl aynı ayda yüzde 63,5'e düştü. Ekim ayları itibarıyla 6 bin 650 adetten 10 bin 704 adede çıkan dizel araçların payı da yüzde 15,2'den yüzde 14,2'ye geriledi. Buna karşılık hibrit araçlarda ekim aylarına göre sayı 3 bin 669 adetten 7 bin 400 adede, pay yüzde 8,4'ten yüzde 9,8'e, elektrikli araçlarda da sayı 963 adetten 8 bin 340 adede ve pay yüzde 2,2'den yüzde 11'e yükseldi.

Ekim ayında trafiğe çıkanların yüzde 1,5 oranındaki 1.104 adetini ise LPG'li araçlar oluşturdu. Ocak-ekim dönemleri itibarıyla trafiğe çıkan araçlar içinde benzinlilerin payı yüzde 70,4'ten yüzde 66'ya, dizellerin payı yüzde 17,8'den yüzde 17,6'ya, LPG'lilerin payı yüzde 2,1'den yüzde 1,4'e gerilerken, hibritlerin payı yüzde 8,5'ten yüzde 9,1'e, elektriklielerin payı da yüzde 1,2'den yüzde 5,9'a yükseldi.

Abdulkadir Selvi

İYİ Parti'de cinsel taciz iddiaları büyüyor

Bir süre önce, 'İYİ Parti'den pis kokular geliyor' demiştim.

Pandoranın kutusu açıldıkça bu tespitimin hafif kaldığını düşünmeye başladım.

Hassas bir konu olduğu için isimleri ve makamları açık açık yazmamı beklemeyin. Ama Meral Akşener'in 8 Kasım tarihli grup konuşmasından bir bölümü aktarmak istiyorum.

"Hele gariban kız çocuklarına, hele gariban delikanlılara, onları üzenleri, onları istismar edenleri silmezsem adiyim."

Akşener'in, "Fuhuş oteli işleten emniyet mensupları var" sözünün üzerinde çok duruldu da yukarıdaki konuşması yeterince anlaşılamadı.

ŞİFRELİ KONUŞUYOR

Akşener o kadar şifreli konuşuyor ki, çözmek için dekoder gerekiyor. Ama çözüldüğünde çok ilginç şeylerle karşılaşıyorsunuz.

Örneğin, Akşener'in "İsterse en yakınım olsun vallahi billahi değiştireceğim" sözüyle Sakarya Milletvekili Ümit Dikbayır'ı kastettiği söylendi. Çünkü Dikbayır akrabası olarak biliniyordu. Ama ortaya öyle bir şey çıktı ki; Ümit Dikbayır'ı kesin ihraç talebiyle disipline sevk etti.

TACİZ İDDIASI

İddia neydi?

Ümit Dikbayır'ın 'partinin kasasında 132 milyon TL eksik' dediği, Akşener'in ailesinin belediyelerle iş yaptığı ve nihayet Akşener'in oğlu ve gelininin hesaplarının kontrol edildiği...

Peki Ümit Dikbayır, Akşener tarafından neden dolayı kesin ihraç talebiyle disipline sevk edildi? Parasal iddialar nedeniyle mi? Akşener'in oğlu ve gelininin hesaplarının kontrol edildiği ihbarı üzerine mi? Hayır.

"Taciz" iddiasıyla. Ümit Dikbayır, "Bugüne kadar işitmedim" diyerek iddiaları yalanladı. Hatta İYİ Parti'den istifa etmesi bekleniyordu. Mücadele vermek için istifa kararını askıya aldığı söylendi.

NEDEN ŞİMDİ

Benden isim beklemeyin. Çünkü herkesin şerefi var, haysiyeti var. İddialara muhatap olan kadınları bilmiyorum. Ama neden şimdi gündeme getiriliyor? Neden sadece bazı isimler etrafında dönüyor, ondan da kuşku duyuyorum. Taciz ve cinsel saldırı iddiaları üzerinden yoksa bir operasyon mu yapılıyor diye düşünmeden edemiyorum. Neden şimdi sorusunu sorduracak iki olay aktaracağım:

KADIN İŞTEN ATILYOR

Bir iddia 2018 seçimlerinden hemen sonraya dayanıyor. İYİ Parti Genel Merkezi'nde görev yapan iki kadın ve bir milletvekiliyle ilgili. Eşinden yeni boşanmış olan genç kadın, milletvekilinin yemek davetine, gece aramalarına olumlu yanıt vermiyor. Ancak ısrarlı takip ve teklif artık taciz noktasına ulaştınca iyice bun alıyor ve önce birlikte görev yaptığı arkadaşına konuyu açıyor. O kadın da başlarındaki amirine bildiriyor. Konu İYİ Parti Genel Merkezi'nde konuşulur hale geliyor. Meral Akşener'in kulağına gidince ne yapıyor? İki kadını da işten atıyorlar. Taciz iddialarına muhatap olan milletvekili ise partide üst yönetime getiriliyor.

O KADIN BULUNUYOR

Aradan 5 yıl geçiyor. 2023 seçimlerine gidiliyor. Ne zaman ki o milletvekilinin parasal konuları gündeme getirdiği duyuluyor. Hatta duyulmuyor. O milletvekili iddiaların açığa kavuşturulması için parti yönetimine yazılı olarak başvuruda bulunuyor. Bunun üzerine 5 yıl önceki dosya arşivden çıkarılıyor. Daha önce işten atılan o kadın bulunuyor. Taciz iddiasıyla ilgili dilekçe vermesi sağlanıyor.

İKİNCİ OLAY İSTANBUL'DA

Meral Akşener'in konuşmalarını bir şifre çözücü ile takip etmek gerekiyor diyorum ya, boşuna söylemiyorum bunları. Akşener, eski bir İçişleri Bakanı olması nedeniyle bazı konularda çok hassas. Bir kadın ve anne olması nedeniyle de cinsel taciz konusu onun kırmızı çizgisi. Tabii ki sadece Akşener'in değil, hepimizin kırmızı çizgisi olması gereken bir konu. Ama işin içine siyaset girince farklılaşıyor.

Akşener bir devlet yetkilisini arayarak, bir polis memurunun partide çalışan bir kadına cinsel tacizde bulunduğu iddiasının kendisine iletildiğini, bir kadın ve anne olarak bu durumdan çok rahatsız olduğunu söylüyor ve araştırılmasını talep ediyor.

Devlet yetkilisi, Meral Akşener'in yönlendirdiği ve partideki sağ koluyla cinsel tacize uğradığı söylenen kadını dinliyor.

POLİS MEMURUNUN TACİZİ

İYİ Parti Genel Merkezi'nde çalıştığını söyleyen kadın, partinin bir faaliyeti için İstanbul'a gittiklerini, etkinliğin bitmesinin ardından bir grup olarak lüks bir eve gittiklerini, bir süre sonra herkesin sevgilisini alıp bir odaya çekildiğini, kendisinin de yorgun olduğu için bir odada istirahate geçtiğini, o sırada polis memurunun kendisine cinsel tacizde bulunduğu anlatıyor. Cinsel tacizle ilgili bir şikâyette bulunup bulunmadığı sorulduğunda bulunmadığını söylüyor. Cinsel taciz sırasında bir zorlama olup olmadığı sorulduğunda bir zorlama olmadığını ifade ediyor. Polis memuruyla birlikteliklerinin bu olaydan sonra iki yıl devam ettiğini anlatıyor.

O MİLLETVEKİLİ

Bu sırada araya giren Akşener'in sağ kolu, "O ev milletvekilinin evi" diye isim veriyor. Burada asıl amacın bir kadının cinsel tacize uğramasından ziyade, seçimden sonra eleştirilerde bulunan milletvekilinin isminin kayıtlara geçmesi olduğu anlaşılıyor.

BU KEZ ANKARA'DA

Ankara'daki olay ise daha farklı. Kısmen internet sitelerine düştü.

Ankara'nın lüks bir semtinde İYİ Parti milletvekilinin oğlu ve yeğeninin iki genç kızla birlikte oldukları, sonra onları darp ettikleri ve mahkemelik oldukları iddia ediliyor. Darp edildiği söylenen genç kızların fotoğrafları servis ediliyor. Bu kızların darp edilmediği, karakola gidip şikâyetçi olmadıkları ve eskort oldukları yönünde de iddialar var. Orası beni ilgilendirmez ama önemli olan İYİ Parti'den kopma sürecinde olan milletvekilinin isminin böyle iğrenç bir olayla gündeme gelmesini sağlamak. Bunu başarıyorlar.

İYİ PARTİNİN İMAJI SARSILDI

İYİ Parti kuruluşunda şehirli, milliyetçi ve merkez sağa açık bir parti imajını vermişti. Ama siyaseten CHP'nin payandası olmaktan öte gidemedi. CHP'ye seçim kazandırma partisine dönüştü. Buna rağmen yüzde 10 oy almayı başardı. Ama seçimden sonra ortaya çıkan para pul ilişkileri, partinin kasasının soyulduğu iddiaları, Akşener'in oğlunun ve gelininin hesaplarının kontrol edildiği haberleri ve hele hele şu son cinsel taciz iddiaları partinin olumlu imajını yerli bir etti.

İYİ Parti artık para pul ilişkisi ve cinsel taciz olaylarıyla anılacak. Parti hakkında böyle bir algı oluştu. Bunu oluşturan da Meral Akşener başta olmak üzere bir dönem İYİ Parti'nin zirvesinde yer alan isimler oldu.

FETÖ YÖNTEMLERİ Mİ

22.11.2023

Meral Akşener'in bugünkü grup toplantısında ne tür açıklamalar yapacağını merak ediyorum. Ama İYİ Parti'de taciz iddiaları bir değil, birkaç tane. Partide kim Akşener'e başkaldırıyor, pat diye taciz konusu gündeme getiriliyor. Ben bu işte biraz FETÖ yöntemlerinin kullanıldığını düşünmeye başladım.

AKŞENER SONUNU MU HAZIRLIYOR

Akşener'e yakın kurmaylar, bunu partide bir arınma süreci olarak gösteriyorlar. Ama bana göre İYİ Parti bu imajıyla gireceği yerel seçimlerden hüsranla çıkabilir. Bu durumda Meral Akşener sonunu hazırlamış olur.

Esfender KORKMAZ

Başkanlık sistemi demokrasi için bir tuzaktır

Eğer ABD’de olduğu gibi, başkanlık sistemi alttan yukarıya doğru gelen bir siyasi süreç içinde olmazsa, özellikle demokrasi kültürünün gelişmediği ülkelerde, dikta eğilimi olan siyasiler tarafından kolayca dikta rejimine çevrilebiliyor.

Türkiye 2017 de başkanlık sistemine geçtikten sonra aynı yıl freedom house demokrasi endeksinde “kısmen özgür” statüden “Özgür olmayan” statüye geçti.

O yıllarda başkanlık sistemine geçişle birlikte otokrasinin geleceği konusunda Türkiye dış basın tarafından uyarılıyor ve Zimbabve, Gana ve Malavi gibi ülke örnekleri veriliyordu: Meclis Başkanı Şentop’ta Türkiye’yi bu ülkelerle karşılaştıranları kınamıştı. Bugün birçok Afrika ülkesi, demokrasi endeksinde özgür veya kısmen özgür, Türkiye ise özgür olmayan statüdedir.

Dünyada 42 ülke tam başkanlık sistemi ile yönetiliyor. ABD’de sistem tabandan geldiği ve kendine özgü bir sistem olduğu için; Güney Kıbrıs siyasi tartışmalı olduğu için bu ikisini çıkarırsak geriye 40 ülke kalıyor.

- Bu 40 ülkenin 2022 yılı itibariyle fert başına ortalama milli geliri 4 190 dolardır.
- 40 ülke içinde yalnızca 5 ülkede fert başına gelir 10.000 dolar veya biraz üstündedir.
- 13 ülkede fert başına gelir 2000 doların altındadır.
- Yani bu 40 ülke içinde gelişmiş ülke yoktur. Tamamı orta ve düşük gelir gurubu içinde, gelişmekte olan ülkelerdir.

TAM BAŞKANLIK SİSTEMİNİN OLDUĞU ÜLKELERDE FERT BAŞINA GSYH VE ÖZGÜRLÜK DURUMU

BAŞKANLIK SİSTEMİ İLE YÖNETİLEN ÜLKELER					
ÜLKE	FERT BAŞINA GSYH (DOLAR)	FREEDOM HOUSE ÖZGÜRLÜK ENDEKSİ	ÜLKE	FERT BAŞINA GSYH (DOLAR)	FREEDOM HOUSE ÖZGÜRLÜK ENDEKSİ
ANGOLA	2299	Kısmen Özgür	GÜNEY SUDAN	328	Özgür Değil
BENİN	1296	Özgür	HONDURAS	2488	Kısmen Özgür
BOLİVYA	3118	Kısmen Özgür	KENYA	1755	Kısmen Özgür
BREZİLYA	8831	Özgür	KOLOMBİYA	6858	Kısmen Özgür
DOMİNİK CUMHURİYETİ	732	Özgür	KOMORLAR	1363	Kısmen Özgür
EKVADOR	871	Kısmen Özgür	KOSTA RİKA	13374	Özgür
EL SALVADOR	4276	Özgür	LİBERYA	646	Kısmen Özgür
ENDONEZYA	4073	Kısmen Özgür	MALAVİ	554	Kısmen Özgür
ERİTRE	702	Özgür Değil	MALDİVLER	10965	Kısmen Özgür
FİLİPİNLER	3528	Kısmen Özgür	MEKSİKA	9756	Kısmen Özgür
GAMBİYA	682	Kısmen Özgür	NİJERYA	2450	Kısmen Özgür
GANA	2040	Özgür	NİKARAGUA	2120	Özgür Değil
GUATEMALA	4504	Kısmen Özgür	PALAU	13759	Özgür
ABHAZYA		Kısmen Özgür	GİNE	994	Özgür Değil
ARJANTİN	12932	Özgür	KAMERUN	1446	Özgür Değil
BEYAZ RUSYA	6217	Özgür Değil	KIRGIZİSTAN	1212	Özgür Değil
BURUNDİ	262	Özgür Değil	ORTA AFRİKA CUMHURİYETİ	363	Özgür Değil
CİBUTİ	2952	Özgür Değil	ÖZBEKİSTAN	8073	Özgür Değil
EKVATOR GİNESİ	5871	Özgür Değil			
FİLDİŞİ SAHİLİ	2430				
GABON	6642	Özgür Değil			
TÜRKİYE	10659	Özgür Değil			

Fert Başına GSYH veriler; Trading economics'ten alınmıştır.

Demokrasi açısından ise durum daha da kötüdür. Freedom House 2023 raporuna göre, bu 40 ülkeden yalnızca 8'i İnsan Hakları ve Demokratik Özgürlükler Endeksi'ne göre özgür ülke statüsündedir.

Uygulamalar gösterdi ki, gelişmekte olan ülkelerde başkanlık sistemi diktatörlük doğurmaya en uygun sistemdir. Üstelik Venezuela'da olduğu gibi diktatörler önce seçimle geliyor. Kaldı ki Hitler de seçimle gelmişti.

Peru Devlet Başkanı Alberto Fujimori, demokratik seçimle iş başına geldi. 1992'de kendisinin düzenlediği Milli İstihbarat Örgütü, medyaya rüşvet dağıttı ve bu rüşvetleri videoya çekti. Televizyonları ve yazılı basını tehditle kontrol altında tuttu. Sonradan general Bello bir videoda, "*Televizyonları kontrol edemeseydik, hiç bir şeyi kontrol edemezdik*" demiştir.

Azerbaycan'da, başkanlık Baba Aliyev'den, oğul Eliyev'e geçmiştir. Cumhurbaşkanı Aliyev karısını da başkan yardımcısı yaptı

Özbekistan 1991'de bağımsızlığını ilan etti. Aralık 1991'de, İslam Kerimov başkan oldu. 2016 yılında ölene kadar, yasaların arkasından dolaşarak ve değişiklik yaparak 25 yıl başkanlık yaptı.

Tacikistan'da İmamali Rahman, 1992'den beri Tacikistan devlet başkanıdır.

Kazakistan'da 1991 bağımsızlıktan sonra devlet başkanı Nur Sultan Nazarbayev başkan oldu. Sonrasında bütün seçimler ve referandumlar kendi siyasi çizgisine uygun düzenlendi. 19 Mart 2019'da, başkanlık görevinden istifa etti.

İstifa etmeden önce , Parlamantonun yetkilerini genişletti ve fakat kızı ve yeğenini sistem içinde tutarak, sistemi kontrol etti.

Kırgızistan'da da 1991 bağımsızlıktan sonra ilk devlet başkanı Askar Akayevi oldu. Görev süresi sınırlı olmasına rağmen 2005 yılında dördüncü kez aday olunca, ülke karıştı. Ülkeyi terk edip, Rusya'ya sığındı.

Türkmenistan'da Saparmuart Niyazov da 1991 den 2006 yılında ölünceye kadar devlet başkanlığı yaptı. 22 Ekim 1993 tarihinde kendisini **Türkmenbaşı** (Türkmenlerin Başı) ilan etti. Bu tanımı o tarihten sonraki soyadı olarak kullandı.

Türkçe konuşan ülkelerin tamamı İslam ülkeleridir. Laik olmayan devletlerde şerait hükümlerinin baskısı nedeni ile demokrasiyi korumak adeta imkansızdır. İslam kültüründe demokrasi talebi zayıftır. **Biat kültürü vardır. Bu kültür ancak laik devlet ilkesi ile aşılabılır.**